

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

הכסף גורם לאמת להגיע לשקר אות ד'

א, כשבא הקדוש ברוך הוא לבראת את אדם הראשון ביאור המדרש

איתא במדרש (פרשת בראשית פרשה ח סימן ה')
א"ר סימון בשעה שבא הקדוש ברוך הוא
לבראת את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת
כיתים כיתים, וחבורות חבורות, מהם
אומרים אל יברא, ומהם אומרים יברא, הה"ד
(תהלים פה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש
נשקו, אמת מארץ תצמח וגו',

חסד אומר יברא שהוא גומל חסדים,
אמת אומר אל יברא שכולו שקרים,
צדק אומר יברא שהוא עושה צדקות,
שלוש אומר אל יברא דכוליה קטטה,

מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל אמת והשליכו
לארץ הה"ד (דניאל ח) **ותשלך אמת ארצה**,
אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא
רבון העולמים מה אתה מבזה תכסיס
אלטיכסייה (חותמת) שלך **(שהיא אמת)**,
תעלה אמת מן הארץ, הדא הוא דכתיב (תהלים
פה) **אמת מארץ תצמח**,

ביאור המדרש ע"ד המהרש"א בחותמו אמת

כתב המהרש"א (סנהדרין דף צז עמוד א' ד"ה
בלא זימניה) כי חותמו של הקדוש ברוך הוא
הוא **אמת** ובו קיים את העולם, כמ"ש בתחלת
מעשה הבריאה **בראשית' ברא' אלהים' סופי**
תיבות אמ"ת, ובסוף הבריאה **ברא' אלהים'**
לעשות', סופי תיבות **אמ"ת**, עכ"ל המהרש"א

אפשר לפרש, במה שאמרו מלאכי השרת לפני
הקדוש ברוך הוא, רבון העולמים מה אתה
מבזה תכסיס אלטיכסייה (חותמת) שלך
(שהיא אמת), הכוונה, למה אתה כותב
החותם שלך בסוף התיבה ולא בתחילתה,

וע"ז השיבם, תעלה אמת מן הארץ, כלומר
שהאמת תהיה בראש התיבה ולא בסופה,
שנאמר **א'מת מ'ארץ ת'צמח** והאמ"ת בראשי
התיבות,

מפתח ענינים בראשית תשפ"ו

א, כשבא הקדוש ברוך הוא לבראת את אדם הראשון
ביאור המדרש
ב, ביאור המדרש ע"ד הכתוב האמת והשלום אהבו
שנעשו אוהבים זה לזה
ג, ביאור המדרש ע"ד השומר
אמת לעולם
ד, הכסף גורם לאמת להגיע לשקר
ה, ביאור למה בשמים כתיב בדבר ה' ובכל צבאם כתיב
ברוך פיו
ו, מאדם הראשון למידים מעלת אכילת שיריים מצדיקי
אמת
ז, ביאור בגימטריא אעשה לו עזר כנגדו
ח, עצם הלז אינו נמחה משום שלא נהנה מאכילתו של
אדם הראשון
ט, טעם שנהגו צדיקי אמת בע"ש לטועמיה חיים זכו
י, אותה אבקש שבתי בבית ה' בימים של כי יצפנני
בסוכו
יא, מחלוקת ב"ש וב"ה בכיצד מרקדין כמחלוקתם
בלשדך התינוקות בשבת
יב, האשה שנתן הקב"ה לאדם הראשון לא היתה
בבחינת "מצא" אשה מצא טוב
יג, עזר כנגדו הוא כעין משקל ביאור הספורנו
יד, אעשה לו עזר כנגדו מכון אל ויעתר יצחק לה' לנוכח
אשתו
טו, אעשה לו עזר ובכל חיה הרומשת מכון למימי לא
קריתי לאשתי אשתי
טז, טעם לאמירת קונה שמים וארץ לאחר ויכולו
השמים והארץ
יז, הכתוב בזעת אפך תאכל לחם מכון אל אף חכמתו
עמדה לי
יח, ביאור בצחות האמת נעדרת צריך לעדור להגיע
לאמת שבארץ
יט, ביאור נוח לו שנברא מהרבי ר' העשל מקרקא זי"ע
כ, ביאור נוח לו שלא נברא מהרבי ר' שמעלקע זי"ע
כא, גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ
כב, אל קין ואל מנחתו לא שעה קין מספר כסף
כג, איסור שעטנז בגלל קורבנות קין והבל ובציצית הותר
שעטנז
כד, למה התירו כלאים בציצית
כה, ביאור בכתוב לא שעה, זו
השעה של קודם התפלה
כו, השעה הכנה עושה תפלתו תפלה שלמה, שלמה
בגימטריא שעה
כז, כתיב כקול מים רבים
וכתיב מקולות מים רבים
כח, בצלם אלקים ברא אותו י"ל שהוא האדם שבורא
את הצלם לחבירו ע"ד המהר"ל והמהרש"א
כט, ביאור הכתוב על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת
מצוא
ל, ויסגר בשר תחתנה מרמז שאשה נקנית בכסף
לא, ביאור בדברי אדם הראשון שאמר אכלתי ואוכל עוד
לב, ארורה האדמה בעבורך
ביאור כוונת המילה בעבורך
לג, מצא אשה מצא טוב בדרך צחות

ב, ביאור המדרש ע"ד הכתוב האמת והשלום אהבו שנעשו אוהבים זה לזה

גם יש לפרש, אחרי שהאמת אמרה אל יברא, כמו השלום שאמר אל יברא, א"כ יש לאמת לטעון כלפי השלום למה היה צריך להשליכו לארץ ולא את השלום, וע"ז בא הנביא זכריה (זכריה ח' י"ט) והאמת והשלום אהבו שהאמת כבר לא באה בטענה שבגלל השלום הושלכה לארץ,

וכן מצינו, אצל פינחס, הנני נותן לו בריתי שלום, שהיו קטועה, והוא משום שהאות ו' הוא אות האמת, והאמת מוותרת מפני השלום, ולכן האות ו' שבשלום קטועה.

ג, ביאור המדרש ע"ד השומר אמת לעולם

כתיב (תהלים פרק קמו ו) "עשה שמים וארץ את הים ואת כל אשר בם, השמר אמת לעולם"

יש להבין, הכתוב אומר שהקב"ה ברא שמים וארץ הים וכל אשר בם, כלומר כל הטבע מוזכר, רק האדם שהוא עיקר הבריאה לא מוזכר,

עפ"י המדרש יש לבאר, כי לאחר שברא כל הטבע, ובא לברוא את האדם, כמ"ש בשעה שבא הקדוש ברוך הוא לבראת את אדם הראשון, נעשו מלאכי השרת כיתים כיתים, וגם אם ברא את כל הטבע בהסכמת כולם, כשבא לבראות את האדם היתה התנגדות, והאמת הושלכה ארצה, כדי שיוכל להיבראות האדם,

אך רצה הקב"ה לברוא את האדם עם אמת והיה צריך לשמר את האמת שהושלכה ארצה, וע"ז אמר דהע"ה השומר אמת לעולם, כלומר שהאמת שהושלך לארץ נשמר בשביל קיום האדם,

וע"ז אמר הכתוב, "עשה שמים וארץ את הים ואת כל אשר בם, השמר אמת לעולם".

ד, הכסף גורם לאמת להגיע לשקר.

אמת אומר אל יברא שכולו שקר,

כשמוסיפים לאמת כסף זה שווה שקר בגימטריא

אמ"ת בגימטריא, = 441,

כס"ף בגימטריא, = 160,

אמ"ת בצירוף כס"ף שווה 600,

וזה הגימטריא של שק"ר,

מבואר, שהכס"ף גורם לאמ"ת להגיע לשקר, וכן צריך לומר להיפך, כאשר רוצה האדם להתרחק מהשקר, ירחיק את הכסף וכך יגיע אל האמת, משום ששקר ללא כסף בגימטריא אמת

ה, ביאור למה בשמים כתיב בדבר ה' ובכל צבאם כתיב ברוח פיו

כתיב (תהלים פרק לג פסוק ו) בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם

יש לדעת, למה בשמים אמר בדבר ה' ובכל צבאם, רק ברוח פיו,

יש לומר, ע"ד רש"י (ויקרא פרק ב פסוק יג) מלח ברית - שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח, וניסוך המים בחג,

ולכן כל העולם נברא באות ה' שהוא רק רוח פיו, אבל שמים, שהיה עליהם מחלוקת מהמים התחתונים, והקב"ה היה צריך לפייס המים התחתונים, לכן בשמים אמר בדבר ה', אבל כל השאר נבנה בהבל פה.

ו, מאדם הראשון למידים מעלת אכילת שיריים מצדיקי אמת

איתא בגמרא, (פסחים קי"ח ע"א), אמר רבי יהושע בן לוי, בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם, וקוץ ודורדר תצמיח לך, זלגו עיניו דמעות, אמר לפניו, רבונו של עולם אני וחמורי נאכל באבוס אחד, כיון שאמר לו בזעת אפך תאכל לחם נתקררה דעתו, ע"כ,

מבאר המהרש"א, (פסחים קי"ח ע"א ד"ה, זלגו עיניו דמעות), שהיה סבור, כיון שמאכלו שוה כחמור ישתווה גם בדעתו כחמור, כי המזונות עם החמור יולידו טבע חמורי, ע"כ,

ענין אכילת שיריים מהצדיק

האוכל עם החמור יולידו בו טבע החמורי, ולכן זלגו

עיניו דמעות, מדה טובה מרובה

לפי זה אפשר לומר, לפי מה שביאר המהרש"א, כי עיניו של אדם הראשון זלגו דמעות, מכיון שהאוכל ממאכלו של חמור תשתווה דעתו לדעת החמור כנ"ל,

א"כ מבואר, כמה כפולה ומכופלת מדה טובה מרובה ממדה רעה, לאמור, כי האוכל משיירי

צדיק אמת בעל מדות טובות, תתקרב מדתו למדת הצדיק, וזהו עניין אכילת שיריים מצדיקים העובדים ה' באמת,

כתב בספר אוהב ישראל – (פרשת משפטים), **כתיב** (שמות כ"ג כ"ה) "ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימך והסרת מחלה מקרבך",

וכך כתב, או יאמר, ע"ד שאחז"ל (פסחים ק"ב ע"ב), כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך עיי"ש, היינו, לאשר היתה הברכה שורה בכל אשר לו. **לזה כל שנטל ממנו איזה דבר שכבר שרתה עליו ברכת ה' הוא ג"כ מתברך. וזש"ה** "ועבדתם את ה' אלקיכם" הבטיחנו הש"י וית', "וברך את לחמך גוי והסירותי מחלה מקרבך".

היינו, שהש"י יברך לחמו ומימו של הצדיק העובד את ה' באמת, וכל מי שיאכל ויטעום אצלו כלום, ישלח לו השי"ת מבוקשו הצריך לו, כגון רפואה למי שצריך לרפואה, וכדומה שאר מבוקשים בגשמיות וברוחניות, כי"ר אמן, עכ"ל **האוהב ישראל**,

ז, ביאור בגימטריא אעשה לו עזר כנגדו

כתיב, (בראשית פרק ב) לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו,

כתיב, (בראשית פרק א) ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה

אדם לבדו = 45,
עזר = 277 ס"ה 322,

בכך יש לבאר לא טוב היות אדם לבדו ורק בתוספת עזר, ואז יגיע למלאות הארץ **לכבש** את הארץ, **כב"ש** = 322

ח, עצם הלז אינו נמחה משום שלא נהנה מאכילתו של אדם הראשון

בספר **חנוכת התורה** (אות ר"ט) כתב, איתא בכמה דוכתי שהתחיה שתהיה לעתיד תתחיל מאבר אחד שיש באדם ששמו נסכוי, עצם הלז, וצריכים לדעת מפני מה כל העצמות נרקבים זולת עצם זה,

ויש לומר דהנה הביאו טעם לסעודת מלוח מלכה מפני שהעצם ששמו נסכוי אינו נהנה משום אכילה שאדם אוכל, רק מן אכילה של מוצאי שבת,

והשתא כיון שהעצם זה אינו נהנה משום אכילה כי אם במוצאי שבת, ניחא, דהנה כאשר אכל אדם ראשון מעץ דעת טוב ורע וגרם מיתה לעולם וכל האברים שנהנו מאותה אכילה כולם מעותדים למיתה, נמצא שהאבר הנזכר לעיל, שאין לו הנאה כי אם מאכילה של מוצאי שבת, אם כן אותו האבר לא נהנה כלום מאכילת אדם הראשון דהא בו ביום שנברא חטא וזה היה בערב שבת משום הכי לא שייד בו מיתה ואינו נרקב, עכ"ל **חנוכת התורה**.

ט, טעם שנהגו צדיקי אמת בע"ש לטועמיה חיים זכו

איתא בגמרא (סנהדרין ל"ח ע"ב), ביום שנברא אדם הראשון, בשעה תשיעית, נצטווה שלא לאכול מן האילן, בשעה עשירית סרח, בשעה אחת עשרה נידון וכו', ע"כ, וערב שבת היה,

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה י"ט פסקה י"ב), **כתיב** (בראשית ג' י"ב) "ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ "ואוכל", אמר ר' אבא בר כהנא "ואכלתי" אין כתיב כאן אלא "ואוכל", אכלתי ואוכל (עוד),

יש לומר, מה שאמר אכלתי ואוכל עוד, הכוונה כדי לכפר על אכילתו **בערב שבת** מעץ הדעת שגרם מיתה בעולם, אמר **שנאכל בכל ערב שבת** ממאכלי שבת, ויביא חיים לעולם, וע"ז נאמר טועמיה חיים זכו, ומכאן לטעום בערב שבת ממאכלי שבת כפי שנהגו צדיקי אמת.

י, אותה אבקש שבתי בבית ה' בימים של כי יצפנני בסוכו

יש לפרש, כי בימים שלאחר ימי הסוכות שעברו ימי הרחמים והסליחות, ימי הדין, ימי השמחה, הושע"ר וש"ת, שהעובד ה' מתמלא בהם רצונות בקשות וקבלות בכדי להתקרב, ומגיעים ימי **הצפנת הסוכה**,

עליו לבקש ולדעת, כי לזה הזמן, כווננו כל הבקשות הרצונות והקבלות, ועל זה נאמר כי

יצפנני בסוכו. כלומר כל הימים שלפני הצפנת הסוכה, היו הכנה לימים של **הצפנת הסוכה**.

יא, מחלוקת ב"ש וב"ה בכיצד מרקדין כמחלוקתם בלשדך התינוקות בשבת

איתא בגמרא (שבת דף יב עמוד א) וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבן שמעון בן גמליאל: **אין משדכין את התינוקות לארס**, ולא את התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות. ואין מנחמין אבלים, ואין מבקרין חולין בשבת, **דברי בית שמאי, ובית הלל מתירין**.

פירש רש"י וכן היה ר' שמעון בן אלעזר אומר - דבהני נמי פליגי **בית שמאי ובית הלל**. אין משדכין - בשבת, משום **ממצוא חפצך**. ובית הלל מתירין - דקא סברי **חפצך ולא חפצי שמים**. עכ"ל רש"י,

מבואר, דפלוגתא דבית שמאי ובית הלל **בעשיית שידוך**, דלבית שמאי הוא **עשות חפצך**, ולבית הלל הוא **חפצי שמים**,

איתא בגמרא (כתובות דף טז עמוד ב) תנו רבנן: כיצד מרקדין לפני הכלה? **בית שמאי** אומרים **כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים: כלה נאה וחסודה**. אמרו להן ב"ש לב"ה: הרי שהיתה חגרת או סומא, אומרי' לה, כלה נאה וחסודה? והתורה אמרה: מדבר שקר תרחק! אמרו להם ב"ה לב"ש: **לדבריכם**, כלומר, שאתם אומרים שהשידוך הוא חפצי אדם, יש לומר בניחותא, מי שלקח מקח **מן השוק**, ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו?

אך לדברינו, שהשידוך הוא חפצי שמים, בוודא ישבחנו בעיניו,

יב, האשה שנתן הקב"ה לאדם הראשון לא היתה בבחינת "מצא" אשה מצא טוב

כתיב (בראשית ב' כ'), "ולאדם לא מצא עזר כנגדו, ויפל ה' אלוקים תרדמה על האדם ויישן",

איתא בגמרא (ברכות ח'), במערבא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי **מצא** או **מוצא**, מצא דכתיב (משלי י"ח כ"ב) "מצא אשה מצא

טוב ויפק רצון מה", מוצא דכתיב (קהלת ז' כ"ו) "ומוצא אני מר ממות".

אפשר לבאר בזה את הפסוק (בראשית ב' כ') ולאדם לא **מצא** עזר כנגדו, פירוש שהאשה שנתן לו הקב"ה לאדם הראשון, לא היתה לו לעזר בבחינת **מצא** אשה מצא טוב, אלא היתה כנגדו, בבחינת **מוצא** אני מר ממות, וזהו ולאדם לא **מצא**, עזר, אלא היתה כנגדו. שהאכילתו מן העץ, והביאה מיתה לעולם, והיו מעשיה **מכוערין**

לפי"ז יש לתרץ קושיית התוספות במגילה

בכך יש לתרץ קושיית התוס' במגילה (טו א' ד"ה ארבע נשים יפיפיות היו בעולם) והקשו התוספות, אמאי לא חשיב **חיה**, הא אמרינן בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נח) שרה לפני חיה כקוף בפני אדם, ויש לומר דלא חשיב אלא אותן הנולדות מאשה. עכ"ל,

לדברינו יש לתרץ קושיית התוספות, ולומר, שחיה היה בה **מום** שהיו מעשיה מכוערין, ואם בנות ישראל נאות **העניות** מנוולתן, בוודאי **שמעשים מכוערין** מנוולתן. לפיכך חיה שמעשיה מכערין אותה לא נמנתה בין נשים יפיפיות.

יג, עזר כנגדו הוא כעין משקל ביאור הספורנו

כתיב (בראשית פרק ב פסוק יח) "ויאמר ה' אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו"

כתב הספורנו עזר כנגדו. עזר שיהיה כמו שוה לו בצלם ודמות, כי זה הכרחי לו בידיעת צרכיו והמציאם במועדם.

ואמר "כנגדו", כי הנכנס לכף המשקל נגד דבר אחר כשיהיה שוה לו במשקל יהיה "כנגדו" בקו ישר. אבל כשלא יהיו שוים שני הנשקלים, יהיה זה עולה וזה יורד, ולא יהיו זה נגד זה בקו ישר. ובזה האופן אמרו רז"ל שקול משה כנגד כל ישראל (מכילתא יתרו א'. שיה"ש א, סד). ואמר כ"נגדו ולא נגדו ממש, כי לא היה ראוי שיהיה העזר שוה לו לגמרי, כי אז לא היה ראוי שיעבוד וישרת אחד מהם לחבירו:

יד, אעשה לו עזר כנגדו מכון אל ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו

כתיב (בראשית פרק ב פסוק יח) "ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו"

כתב רש"י, עזר כנגדו - זכה עזר, לא זכה כנגדו,

יש לפרש, נעשית לו עזר, הם אותיות זרע, שיהיה לו זרע של קימא, ואם לא זכה מיד, "כנגדו", מכון למה שנאמר אצל יצחק שלא זכה מיד, כדכתיב פרשת תולדות בראשית כ"א) ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה הוא, לנוכח הוא כנגדו,

טו, אעשה לו עזר ובכל חיה הרומשת מכון למימי לא קריתי לאשתי אשתי

איתא בגמרא (שבת דף קיח עמוד ב) אמר רבי יוסי: מימי לא קריתי לאשתי אשתי ולשורי שורי, אלא: לאשתי ביתי, ולשורי שדי.

רש"י, אשתי ביתי - שהיא עיקר של בית.

מהרש"א יש לפרש דקרא לאשתו ביתו ע"ש שהיא עיקר הבית וכדי שתהא זריזה בכל צורך מלאכה בבית וכדאמר' אעשה לו עזר, ע"כ

איתא בגמרא (סנהדרין דף נט עמוד ב) כתיב (בראשית א' כ"ח) "ובכל חיה הרמשת על הארץ" - ההוא לאתויי נחש הוא דאתא. דתניא, רבי שמעון בן מנסיא אומר: חבל על שמש גדול שאבד מן העולם, שאלמלא נתקלל נחש, כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים, אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום להביא לו סנדלבוניס טובים ואבנים טובות ומרגליות. ולא עוד אלא שמפשילין רצועה תחת זנבו, ומוציא בה עפר לגנתו ולחורבתו.

כתב המהרש"א (סנהדרין דף נט עמוד ב) חבל על שמש גדול כו'. מבואר, כי באמת כל הנבראים נבראו לתכלית אדם ולתשמישו, אמנם הנחש היה מצד בריאתו השמש הנבחר מכולם שהוא היה ממוצע בין האדם ושאר בעלי חיים,

שמצינו בו כח הדבור וערום מכל החיות וכן אמרו פ"ק דסוטה אני אמרתי יהא מלך על כל החיות כו' ולפי שדרך כבוד לאדם שיהיו לו ב'

משמשין כמו שכתוב ושני נערי עמו לזה אמר שהיו מזדמנין לו ב' נחשים טובים אחד משגרו לצפון כו' נקט צפון ודרום שלפי דעת התוכנים שיישוב בני אדם הוא מקצה מזרח לקצה מערב באורך אבל לדרום ולצפון אין שם יישוב בני אדם מפני הקור והחום ולזה אמר שהיה משלח שם שלוחו הנחש במקום שלא היה אדם יכול לילך בעצמו.

ואמר ולא עוד אלא שמפשילין כו'. הזכירו בו שני דברים אלו כי מתוך קללותיו של אותו הרשע שנתקלל נלמד כן כמ"ש רש"י כיוצא בו במסכת סוטה פרק קמא. ואמר כי תחת שהיה לאדם ברכה זו קודם הקלקול שהיה לו רגלים כאדם ושכל לדבר ולהבין כדי לשגרו בעצמו למרחוק לצפון ולדרום משא"כ בשאר בעלי חיים משנתקלקל אמר על גחונך תלך שלא יוכל לילך מהר כמו ההולך על רגליו ותחת שהיו מפשילין רצועה תחת זנבו כדי להוציא עפר לגינתו משקלקל נתקלל ועפר תאכל וגוי' ודו"ק, ע"כ,

מבואר, שהנחש היה מסייע לעבודת הבית, לפי"ז יש לבאר, מה שאמר הכתוב, (בראשית פרק ג פסוק טו) ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך, ואיבה אשית בינך ובין האשה,

נתבאר במפרשים כי האיבה שאמרה תורה היא כדי להרחיק הנחש מהאשה,

יש לומר עוד עפ"י מה שמובא לעיל שהאשה היא ממונה על עבודות הבית, והנחש היה עוזר בעבודות הבית, לפי"ז כאשר הנחש איבד את רגליו ואינו יכול לסייע בשליחויות הבית, מזה נגרמה שנאה בינו לבין האשה.

טז, טעם לאמירת קונה שמים וארץ לאחר ויכולו השמים והארץ

כתיב (בראשית א') ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו. כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות:

בתפילת ליל שבת, חזן - ברוך אתה ידוד אלקינו ואלקי אבותינו. אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב. הקל הגדול הגבור והנורא קל עליון. קונה שמים וארץ,

יח, ביאור בצחות האמת נעדרת צריך לעדור להגיע לאמת שבארץ

אפשר לפרש בדרך צחות, הפסוק, (ישעיה נ"ט ט"ו) "ותהי האמת נעדרת", עפ"י מה **דאיתא במדרש** (רבה בראשית פרשה ח' פסקה ה') שהבאנו לעיל, מה עשה הקב"ה, נטל האמת והשליכו לארץ, הה"ד (דניאל ח') "ותשלך אמת ארצה",

לפי"ז האמת נמצאת בארץ, אם כך שהאמת נמצאת בארץ, אז מי שרוצה לחפש אחרי האמת, צריך לעדור בארץ ולחפשנה, וזה הפירוש, ותהי האמת נעדרת, שצריך לעדור אחריה.

יט, ביאור נוח לו שנברא מהרבי ר' העשל מקרקא זי"ע

בספר חנוכת התורה מהרבי ר' העשל זי"ע (ליקוטים אות קצח), כתב, במסכת עירובין דף י"ג נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו וכו' עיין שם,

ויש לפרש דהענין כך הוא נמנו וגמרו רצה לומר שבאו לכלל מנין המצות שהלאוין הם יותר מהעשין דזה רמ"ח, וזה שס"ה, ועל ידי זה הסכימו, דנוח לו שלא נברא, יען כי הוא קרוב להפסד ורחוק משכר, עיין במהרש"א במסכת מכות פרק ג'

וקשה למה באמת עשה ה' ככה לברוא אדם בארץ וכו', **יש לומר,** על פי הידוע **דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה,** אבל לא מחשבה רעה ואם כן כל מצוה ומצוה שאדם עושה נחשב לו בכפליים, ואם עושה מצוה אחת עלתה בידו שתים, כי סוף מעשה במחשבה תחלה, אם כן המצות עשין עולין לסך מרובה יותר, ויותר מן הלאוין, נמצא דשפיר מסיים בגמרא **ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו,** ואמרי לה ימשמש במעשיו, רצה לומר שיעשה המצות **במחשבה ובמעשה** שיהיה כל מעשיו לשם שמים ויהיה קרוב לשכר ונוח לו שנברא יותר משלא נברא. ע"כ.

יש לבאר למה אחרי ויכולו יש לומר קונה שמים וארץ

איתא בגמרא (שבת דף קיט עמוד ב) כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו - מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית,

כתיב בראשית (פרק יט) "ויברכהו ויאמר ברוך אברם לקל עליון קנה שמים וארץ", פירש"י קונה שמים וארץ - על ידי עשייתו קנאן להיות שלו:

לפי"ז יש לפרש, אם יאמר האומר, מכיוון ונעשיתי שותף למעשה בראשית, ע"י אמירת ויכולו, שמא יש לי גם קנין בקונה שמים וארץ, שהרי ע"י עשייתו וקנאו, ובעשייתו הריני שותף, לכן יש לומר לאחר אמירת ויכולו, כי בעשייתו נעשה שותף, אך בקנינו הוא בלבד קונה שמים וארץ.

יז, הכתוב בזעת אפיך תאכל לחם מכוון אל אף חכמתי עמדה לי

כתיב (בראשית פרק ג' י"ט) "בזעת אפיך תאכל לחם",

איתא במדרש, כתיב, (דברים פרק ח פסוק ט') "ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה",

כתב ברבנו בחיי (דברים פרק ח פסוק ט'), לענין התורה והחכמה דיבר הכתוב, שכן היא נמשלת ללחם, שנאמר (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי, לחמה של תורה, ע"כ,

מבואר, כי לחם היינו תורה,

איתא במדרש (ילקוט שמעוני קהלת - פרק ב - רמז תתקסח), כתיב (קהלת ב' ט') "אף חכמתי עמדה לי" אמר רבי חנינא בר פפא, תורה שלמדתי באף נתקיימה לי,

כך אפשר לפרש הפסוק,

"בזעת אפיך", הכוונה לתורה שלמדתי באף, כדלעיל,

"תאכל לחם", זו לחמה של תורה, וזהו "בזעת אפיך תאכל לחם".

כ, ביאור נוח לו שלא נברא מהרבי ר' שמעלקע זי"ע

כתיב (בראשית ו' ה') "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ",

כתב בספר יבין שמועה, שמעתי בשם הגאון בוצינא קדישא מוה"ר שמעלקי זצ"ל האב"ד דק"ק נ"ש והמדינה שאמר עפ"י דרז"ל שאמרו,

איתא בגמרא (עירובין י"ג ע"ב), תנו רבנן, שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים נוח לו לאדם **שלא נברא יותר משנברא**, הללו אומרים נוח לו לאדם **שנברא יותר משלא נברא**, **נמנו וגמרו**, נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, עכשיו שנברא יפשפש במעשיו, ע"כ,

ובמהרש"א במסכת מכות (כ"ג ע"ב) בד"ה **תרי"ג מצות נאמרו למשה וכו'**, מבאר הגמרא הנ"ל בעירובין, וכך כתב, שאילו לא נברא האדם לא היה בו מעשה, וא"כ היה בבריאותו צד שכר וצד הפסד, **דהלאוין היו ודאי מתקיימין**, לולא נברא, והשתא שנברא, אפשר שלא יזכה **ויעבור הלאוין**, נמצא מפסיד בבריאותו, **והעשיין** הוא הפך זה, שאלו לא נברא ודאי לא היו מתקיימין, והשתא שנברא, אפשר שיזכה ויעשה ונמצא שיהיה נשכר, והשתא פליגי מצד בריאותו, חד אמר טוב לו שלא נברא מצד הלאוין, דאפשר שיהיה נפסד, יותר משנברא ויקיים העשיים, דנמצא **יצא שכרו בהפסדו**. וחד אמר טוב לו שנברא, שאפשר שיקיים העשיין, משלא נברא, ויקיים הלאוין, **דיצא הפסדו בשכרו**. ואמר בזה **דנמנו, וגמרו**, ר"ל שבאו בזה למנין המצות **שהלאוין הם יותר מהעשיים**, וע"כ הסכימו **וגמרו** לומר, שלא נברא האדם בשביל עצמו, **ויותר היה טוב לו שלא נברא**, כי הוא קרוב להפסד מחמת הלאוין שהם רבים, ורחוק לשכר, מצד העשיין שהם מועטים, עיי"ש,

אך לכאורה נסתור זה, דהרי ארז"ל (קידושין מ' ע"א) מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה ומחשבה רעה אינו מצרף למעשה, וא"כ המ"ע המה ב' פעמים רמ"ח, ול"ת אינם רק שס"ה,

וכ"ז נכון אם הי' להם מחשבה טובה, וזש"ה וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ, כלומר שהעבירות מרובים וגם ראה כי יצר מחשבות לבם רק רע ואין להם מחשבה טובה וא"כ בודאי נח לו שלא נברא,

לכן וינחם ה' וגו' עכ"ד פח"ח, והיא מליצה נאה, ע"כ, (בדומה לזה כתב בגן רוה),

כא, גדול יום הגשמים כיום שנבראו שמים וארץ

איתא בגמרא (תענית ז' ע"ב) אמר רבי חמא ברבי חנינא, גדול יום הגשמים, כיום שנבראו שמים וארץ,

כתיב (בראשית א' א') "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", **מבואר**, כי ביום הראשון נבראו שמים וארץ,

ביום השני נבראה המחלוקת

איתא במדרש (רבה, בראשית פרשה ד' פסקה ו') למה אין כתיב בשני כי טוב, רבי חנינא אומר, שבו נבראת מחלוקת, שנאמר ויהי מבדיל בין מים למים,

איתא בגמרא, (נדרים מ' ע"א) נהרא מכיפיה מתברך, **פירש הר"ן**, מכיפיה, מסלעו, כלומר, ממקורו הוא מתגדל, שאע"פ שאנו רואים,

שכשהגשמים יורדין נהרות מתרבים, עיקר רבויין ממקורן הוא,

כדאיתא בגמרא (תענית כ"ה ע"ב), אין לך כל טפח וטפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים, **עכ"ל הר"ן**,

איתא בגמרא (תענית כ"ה ע"ב), תהום אל תהום קורא, (רש"י, מים עליונים ומים תחתונים), (מהרש"א, תהום עילאה ותהום תתאה כל אחד קורא לחבירו),

מבואר א"כ, שע"י הגשמים, מים תחתונים ומים עליונים שהיו במחלוקת, נעשים חבירים זע"ז,

לפי"ז אפשר לפרש, גדול יום הגשמים, **כיום שנבראו שמים וארץ**, דיום שנבראו בו שמים וארץ היה זה **היום הראשון** לבריאת העולם, ואז עוד לא היתה המחלוקת, רק ביום השני היתה המחלוקת,

א"כ יום הגשמים, המביאים שלום בין מים התחתונים והמים העליונים, כדאמרינן שכל אחד קורא לחבירו, הוא כמו היום הראשון,

פרפראות פאר

שעדיין לא היתה המחלוקת, וזהו, גדול יום הגשמים, **כיום הראשון** שנבראו שמים וארץ, ולא **כיום השני** שנבראה המחלוקת.

כב, אל קין ואל מנחתו לא שעה קין מספר כסף

רמז בכתוב לקורבנותיהם של קין והבל

כתיב (בראשית ד' ד') "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. ואל קין ואל מנחתו לא שעה",

יש לרמז בשמים את מעשיהם

קין, ראה את העולם הזה שמטרתו הוא כסף, ולכן הביא קין את **מותר מאכלו** קליות **זרע פשתן**, והרמז, **קין בגימטריא כסף**,

הבל ראה את עוה"ז שכולו **הבל**, ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל **הבל**, ולכן הביא את קורבנו מבכורות צאנו, (ראה מהרש"א בביאורו בבא בתרא ט"ז ע"ב ד"ה תנחומין של הבל)

כג, איסור שעטנז בגלל קורבנות קין והבל ובציצית הותר שעטנז

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק כ"א אות י"ח), והיה קין אוהב לעבד אדמה לזרע, והבל היה אוהב לרעות צאן, זה נותן ממלאכתו מאכל לזה וזה נותן ממלאכתו מאכל לזה.

הגיע ליל יום טוב של פסח, אמר להם אדם לבניו בליל זה עתידין ישראל להקריב קרבנות פסחים, הקריבו גם אתם לפני בוראכם.

הביא קין מותר מאכלו קליות **זרע פשתן**, והביא הבל **מבכורות צאנו** ומחלבהן **כבשים שלא נגזזו לצמר**. ונתעב מנחת קין ונרצית מנחת הבל, שנאמר (שם ד') וישע ה' אל הבל ואל מנחתו.

טעם האיסור ללבישת שעטנז

רבי יהושע בן קרחה אומר, אמר הקדוש ברוך הוא **אל יתערבו מנחת קין והבל לעולם**, שמא חס ושלוש יתערבו בארג בגד, שנאמר [דברים כב, יא] לא תלבש **שעטנז** וגו'. אפילו היא מרוכבת לא יעלה עליך, שנאמר [ויקרא יט, יט]

בראשית תשפ"ו

בגד כלאים **שעטנז** לא יעלה עליך. **עכ"ל פרקי דר"א**, (עיי"ש ובמפרשים),

איתא במדרש (תנחומא פרשת בראשית סימן ט'), אמרו חז"ל בני ארבעים שנה היו קין והבל, ויבא קין מפרי האדמה מהו, מן מותר מאכלו, ורבנן אמרו **זרע פשתן היה**, והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן, **לפיכך נאסר צמר ופשתים** שנא' (דברים כב) לא תלבש שעטנז וגו' **ואמר הקדוש ברוך הוא אינו דין שיתערב מנחת החוטא עם מנחת זכאי לפיכך נאסר**, עכ"ל מדרש תנחומא,

כד, למה התירו כלאים בציצית

יש לברר, לפי מה שנאמר כי אמר הקב"ה **אינו דין שיתערב מנחת החוטא עם מנחת זכאי לפיכך נאסר שעטנז**,

אם כן למה בציצית התירו כלאים,

יש ליישב בדרך דרש שמצות ציצית כנגד קרבן פסח

כתיב (במדבר פרק ט"ו פסוק ל"ח), "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת",

כתב רש"י (במדבר פרק ט"ו פסוק מ"א), **ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי**,

על כנפי בגדיהם - כנגד (שמות יט, ד) ואשא אתכם על **כנפי נשרים**.

על ארבע כנפות, ולא בעלת שלש ולא בעלת חמש, כנגד **ארבע לשונות של גאולה** שנאמר במצרים (שמות ו, ו - ז) והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי,

פתיל תכלת - על שם שכול בכורות. תרגומו של שכול תכלא. ומכתם היתה בלילה וכן צבע התכלת דומה לצבע רקיע המשחיר לעת ערב.

ושמונה חוטים שבה, כנגד, **שמונה ימים** ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים, עכ"ל רש"י,

והקשו, הרי היו שבעה ימים

כתב המהר"ל (גור אריה במדבר פרק טו פסוק מא), כנגד **שמונה יום** ששהו ישראל משיצאו ממצרים וכו'.

הקשה הרא"ס, דברפרשת בשלח (שמות יד, ה) כתב רש"י שהשירה אמרו ביום ז' [של פסח], לכך אנו קוראים את השירה **ביום ז'**, וכאן פירש דהיתה השירה **ביום ח'**,

ואין זה קשיא, דמתחלת היציאה עד שאמרו שירה ח' ימים, דחשיב **זמן התחלת היציאה מחצות י"ד**, שאז יצא מרשות מצרים **כיון ששחטו הפסח** (שמות יב, ו), **שהוא אלוהיהם, ולא היו רשאים לומר דבר להם**, זה נקרא **יציאה מרשותם**. אף על גב דהליכה ממש גמר יציאתם ממצרים - היה ביום ט"ו (להלן לג, ג).

וראיה שהוציאים מרשות מצרים ביום י"ד, שהרי איסור חמץ מתחיל ביום ארבעה עשר מחצות ואילך (פסחים ד ע"ב), ואכילת מצה בליל חמשה עשר (שמות י"ב י"ח), אלא מפני שמתחיל היציאה מחצות יום ארבעה עשר, **עכ"ל המהר"ל**, (וכן תירצו מפרשים רבים את דבריו הקשים של רש"י)

לא נמצא בכל התורה שמחשבה פוסלת כי אם בקרבן ובעבודה זרה

כתיב, (ויקרא י"ט ד'), "אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני ה' אלוקיכם, **ביום זבחכם** יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי באש ישרף, ואם האכל יאכל ביום השלישי **פגול** הוא לא ירצה",

כתב רש"י (ויקרא י"ט ה') לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על מנת להאכל **בתוך הזמן** וכו', עוד כתב רש"י (ויקרא י"ט ז') יצא הנשחט **במחשבת חוץ למקומו**,

ביאור הכלי יקר למה סמך פיגול ונותר לעבודה זרה

כתב הכלי יקר, ולא מצינו בכל התורה **שהמחשבה** פוסלת כמו **המעשה**, כי אם **בע"ז ובקרבן**, שאם **חישב** בשעת שחיטה לאוכלו חוץ לזמנו או חוץ למקומו פגול הוא לא ירצה,

ע"כ סמך מצוות **אל תפנו אל האלילים** המדברת בפנייה **שבלב**, אל מצות **וכי תזבחו זבח שלמים** לה' לרצונכם תזבחוהו, כי בכל התורה **דברים שבלב אינן דברים חוץ מב' אלו**, עכ"ד הכלי יקר,

בקרבן הראשון בעולם נרמז כי הקרבן ע"ש המחשבה

עפ"י מה שנתבאר כי הציצית הם כנגד הפסח, ושמונה **חוטים** משום **קרבן הפסח** שנעשה ביום י"ד,

ועוד נאמר בפדר"א, כי אדם הראשון אמר לבניו שיקריבו קרבן **כנגד קרבן פסח** שעתידין להקריב,

לפי"ז אפשר לומר, **דמחשבתו** של אדה"ר בוודאי לא היתה שקרבנם יביא לידי כך שייאסר שעטנו בגלל קרבנם כדאיתא בפדר"א ובמדרש תנחומא,

ולפי שהקרבן תלוי במחשבה, ומחשבתו של אדה"ר באומרו לבניו להקריב הקרבן הראשון בעולם הוא כנגד הפסח, והציצית הם כנגד הפסח,

לפיכך התירו כלאים בציצית לומר לך שקרבן תלוי במחשבה, והאיסור של שעטנו לא היה במחשבתו של אדם הראשון.

כה, ביאור בכתוב לא שעה, זו השעה של קודם התפלה

כתיב (בראשית ד' ה') "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא **שעה**",

איתא בגמרא (ברכות ל"ב ע"ב), חסידים הראשונים היו שוהים **שעה**, תניא נמי הכי המתפלל צריך שישעה **שעה** אחת קודם תפלתו ושעה אחת אחר תפלתו, ע"כ, וזו היתה ההכנה לתפלה, שתתקבל לרצון לפניו ית',

אפשר לומר, כי אל קין ואל מנחתו לא **שעה**, פירוש, שהיתה חסרה לו **השעה**, כלומר ההכנה להקרבת הקרבן, וזהו, **לא שעה**, שחסרה לו ההכנה.

כו, השעה הכנה עושה תפלתו תפלה שלמה, שלמה בגימטריא שעה

איתא בגמרא (ראש השנה דף יח עמוד א) שנים שעלו למטה וחוללין שוה, וכן שנים שעלו לגדרום לידון ודינן שוה, זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל. מפני מה זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל? זה - התפלל ונענה, וזה התפלל ולא נענה. מפני מה זה נענה וזה לא נענה? זה התפלל תפלה **שלמה** (נתכוין רש"י) - נענה, וזה לא התפלל תפלה שלמה,

יש לומר כי השעה שמכין לתפילה שיוכל להתכוון היא זו שעושה את תפלתו שלמה, בגימטריא, **שלמה = שעה**.

כז, כתיב כקול מים רבים וכתיב מקולות מים רבים

כתיב (תהלים צ"ג), "מקולות מים רבים אדירים משברי ים, אדיר במרום ה', כלומר, כבודו ותוקפו, יותר מקול מים רבים,

כתיב (יחזקאל מ"ג ב'), והנה כבוד אלקי ישראל בא מדרך הקדים וקולו, **כקול מים רבים**, כלומר שקול ה' הוא כמו קול מים רבים, ולא יותר מקולות מים רבים, **א"כ נראים הכתובים סותרים זא"ז**,

ביאור הכתוב מקולות מים עפ"י המדרש

איתא במדרש (רבה, בראשית פרשה ה' פסקה א') מתחלת ברייתו של עולם לא היה קלוסו של הקב"ה עולה אלא מן המים, הדא הוא דכתיב (תהלים צ"ג), **מקולות מים רבים** אדירים משברי ים, ומה היו אומרים אדיר במרום ה', אמר הקב"ה, מה אם אלו שאין להן לא פה ולא אמירה ולא דיבור והרי הן מקלסין אותי, כשאברא אדם על אחת כמה וכמה, ע"כ,

לפי"ז נראה לבאר, שהפירוש מקולות מים רבים, הוא, שקלוסו של הקב"ה היה עולה **מקולות המים**, לומר ששבחו של הקב"ה בא מן המים, ואין הפירוש **מקולות**, שהם יותר מהקולות של המים, ואין הדבר סותר את הפסוק שאומר **כקול מים רבים**.

כח, בצלם אלקים ברא אותו י"ל שהוא האדם שבורא את הצלם לחבירו ע"ד המהר"ל והמהרש"א

כתיב (בראשית א' כ"ז) ויברא אלקים את האדם בצלמו, בצלם אלקים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם,

יש להבין את כפל הלשון שאה"כ, ויברא אלקים את האדם **בצלמו**, ומבואר הדבר שהקב"ה ברא את האדם בצלם שלו, כלומר, בצלם אלקים, ולמה חזר ואמר, **בצלם אלקים ברא אותו**,

רש"י פירש, (לומר כי אין כאן כפל לשון) כי בצלמו, הוא הדפוס, הכונה, אל תבנית צורת האדם, שהיא הגלופה שבה יצר את האדם, ובצלם אלקים ברא אותו, הכונה, כי צורת התבנית היתה בצלם אלקים, ע"כ,

ביאור בכפל הלשון בצלמו ובצלם אלקים ע"ד המהרש"א והמהר"ל

איתא בגמרא (סוטה ל"ח ע"ב), **כתיב** (דברים כ"א ז'), ידינו לא שפכו את הדם הזה, וכי על לבנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הם, אלא לא בא לידינו ופטרנוהו, לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות, לא ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה, ע"כ, **אפשר לבאר הדברים** כפתור ופרח, על פי **דברי יסוד** שהניח **המהר"ל** בענין צלם האלקים שבאדם, שכתב בספר חידושי אגדות (ח"ב עמוד פ"ב),

יסוד מוסד בדברי המהר"ל בעניין צלם אלקים שבאדם

להבין הענין, מה יתן לך ליווי של האדם עד למקום פלוני, לכך שלא יזיקוהו בהמשך הדרך,

מבאר המהר"ל, וזה לשונו (ח"ב עמוד פ"ב), יש לך לפרש גם כן, עניין הלוויה הזאת, הוא הכבוד שעושים לו, שאין דוחים אותו, רק מלוין אותו, וכאשר עושין לו כבוד זה לאדם שנברא **בצלם אלקים**, יש לו שמירה בדרך שאין פגעים שולטין בו, וכאשר אין מלוין כאילו הם שופכים דמו, אשר בצלם אלקים ברא את האדם, **והם מבזים את צלמו**, ומפני כך הוא מסתכן בדרך, כי השמירה בדרך הוא מצד האדם, דכתיב (בראשית ט' ב') ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ, **וכאשר האדם בדרך**, צריך הוא אל זה ביותר, כי כאשר מכבדין את האדם, **כבוד זה אל צלם אלקים**, וכאשר הצלם האלקי נחשב, דבר זה עצמו שמירתו, כי **מלאכים מלוים את צלם האלקי** הזה, וכאשר אין מלוים אותו הרי כאילו מבזים את צלם האלקים, ובזה שופכין דמו, כי אצל שפיכת דם כתיב (בראשית ט' ב') כי בצלם אלקים עשה את האדם, שמזה תראה כי שפיכת דם הוא אל צלם האלקים, עכ"ל.

וכעין זה כתב המהרש"א על הא דאיתא בגמרא (שבת קנ"א ע"ב) אמר רמי בר אבא אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, שנאמר (תהלים מ"ט י"ג) אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו. **ופירש המהרש"א**, דאימת האדם על החיות היא מחמת הנשמה שבו שהיא **צלם אלקים**, וכיון שנדמה לו כבהמה ואין לו צלם אלקים, הרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בה. **עכ"ל המהרש"א**,

מבואר הדבר, שגם לאחר שכבר אין מלוין את האדם, אעפ"כ ע"י כך שכיבדתו, כבוד זה **בונה** את צלם האלקים שבאדם, כי ח"ו כאשר

בראשית תשפ"ו

כי האהבה על ג' פנים, אם אהבת הטוב, ואם אהבת המועיל, ואם אהבת הערב.

אהבת הטוב

הוא שיאהב האדם הדבר הנאהב מצד שהוא טוב גמור, מבלי שיתערב באהבה ההיא קבלת התועלת, ולא קבלת עריבות כלל, אבל יאהב הטוב מצד מה שהוא טוב בלבד.

אהבת המועיל

הוא שיאהב הדבר הנאהב מצד התועלת שיקבל ממנו בלבד.

אהבת הערב

הוא שיאהב הדבר הנאהב מצד הערבות המגיע לו ממנו, לא בעבור שהוא טוב, ולא מועיל, אלא שהוא ערב בלבד. עכ"ל בעל העיקרים.

ולפי זה, אפשר לבאר את תפילת דוד המלך שאמר על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא,

דהנה הלשון מוצא, הוא מר ממות, ועל זה ודאי לא יתפלל כל חסיד,

והלשון מצא, הוא טוב, כמ"ש מצא אשה מצא טוב, וממשמע שהוא טוב, הוא כולל את הטוב, המועיל, והערב, ועל זה גם לא יתפלל החסיד המתחסד עם קונו, משום שאינו חפץ בערב ובמועיל, ורצונו רק הטוב לשמים,

ולכן אמר דוד על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, כלומר בדרך הממוצע, שהוא מצוא, לא מוצא שהוא רע, ולא מצא, שיש בו המועיל, והערב, אלא מצוא, שהוא דרך ממוצע שהוא טוב, לא שהוא לתועלת, ולא שהוא ערב.

ל, ויסגר בשר תחתנה מרמז שאשה נקנית בכסף

כתיב (בראשית ב' כ'), "ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה", ויבן ה' אלוקים את הצלע אשר לקח מן האדם, לאשה, ויביאה אל האדם",

איתא בגמרא, (ברכות ס"א ע"א) ויבן ה' אלוקים את הצלע, וכו', וכדרכי אבהו דרבי אבהו רמי, כתיב זכר ונקבה בראש, וכתיב כי בצלם אלוקים עשה את האדם, הא כיצד, בתחלה עלה במחשבה לבראת שנים ולבסוף לא נברא אלא אחד,

מבואר, כי בתחילה ברא את הצלע מובנה אצל האדם, ומן הצלע הזה לקח את האשה, ואמר הקב"ה להחזירם יחד,

פרפראות פאר

מבזים את האדם, שופכים את דמו, ואז הוא נדמה כבהמה, שמסיר ממנו את הצלם, ואז הוא ניזוק בדרך, ומאידך, שמירתו הוא ע"י צלם אלוקים שמלוין המלאכים, והוא בא רק ע"י הכבוד שמכבדין את האדם ע"י ליוויו,

בכך יש לבאר כפל הלשון שבפסוק

לפי דברי המהר"ל והמהרש"א י"ל, שאין כאן כפל לשון כלל, דמה שאמר הכתוב, ויברא אלוקים את האדם בצלמו, הם יסוד בריאת האדם שנברא בצלם אלוקים, אך, רצה הקב"ה לתת הכח באדם, כיצד יוכל לבנות את צלם האלוקים שבחבירו, וזאת ע"י הכבוד שמכבדו, או ח"ו להסיר ממנו את צלם האלוקים ע"י שמבזהו, וע"ז חזר הכתוב ואמר, בצלם אלוקים ברא אתו, הכוונה אל האדם שיכול לברוא את צלם האלוקים שבחבירו,

ביאור בדרך הלצה

אפש"ל, ויברא אלוקים את ה"אדום" בצלמו, ע"ד אזל סומקא ואתי חיוורא, שע"י שמבזהו אזל צלם האלוקים שב"אדום",

כט, ביאור הכתוב על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא

למה נקט דהע"ה הלשון מצוא, ולא מצא או מוצא הנאמר באשה

איתא בגמרא (ברכות ח' ע"א), כתיב (תהלים ל"ב ו'), "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא", אמר רבי חנינא לעת מצוא זו אשה, שנאמר (משלי י"ח כ"ב) "מצא אשה מצא טוב". במערבא, כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי, מצא או מוצא, מצא, דכתיב מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', מוצא, דכתיב (קהלת ז' כ"ו) ומוצא אני מר ממות את האשה. ע"כ.

ויש לשאול, למה נתכוין דהע"ה בתפילתו, שאמר על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, ולא בלשון מצא או מוצא, כלשון בנו החכם במשלי או בקהלת, ואז"ל כי באשה שייך הלשון מצא או מוצא,

ההבדל שבין הלשונות מצא מוצא מצוא

ולהבין ההבדל שבין הלשונות, מצא, מוצא, מצוא, נראה לפרש ע"פ המבואר בעקידת יצחק פרשת בראשית (שער י"ב), ובספר העקרים (מאמר שלישי פרק ל"ה). וזה לשון ספר העקרים, ונאמר,

כריח שדה אשר ברכו ה' ובגין ההוא ריח דהוה
סליק חמדת ליה למיכל מיניה, מבואר עפ"י דברי
חז"ל שהיה ריח של תפוחים שממנו אכל אדה"ר,

תיקון לחטא ע"י אכילת תפוח בליל ר"ה

אפשר לומר, כי כוונת אדה"ר שאמר אכלתי
ואוכל עוד, היתה, כי **אכלתי** בחטא, ובכדי לתקן
זאת, **אוכל עוד** בכל שנה בזה היום ובזו השעה,
כדי לברך שנה טובה ומתוקה, ועי"ז לתקן החטא,
(עי"ע במדרש המבואר שם בליקוטים, הסבר על דברי
אדה"ר) וזה טעם נאה לאכילת תפוח בראש השנה.

לב, ארורה האדמה בעבורך ביאור כוונת המילה בעבורך

כתיב (בראשית ג' י"ז), "ולאדם אמר כי שמעת
לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר
לא תאכל ממנו, ארורה האדמה בעבורך בעצבון
תאכלנה כל ימי חיך",

והקשו המפרשים, לפי כללי הלשון היה צ"ל
בגללך, שבגלל, מציין הסבה המקדימה, אך
בעבורך, אינו מציין את הסיבה הקודמת,

ביאור המלבים שתהיה טרוד בצרכיך

והמלבי"ם פירש, ארורה האדמה **בעבורך**,
לצרכך, שאחר שאכלת מעץ הדעת, אם תמצא
מזונותיך בקל יוולדו בך בכל יום ציורי תאוה
חדשים, וצריך שתהיה טרוד תמיד ועמל להוציא
לחם, שע"כ לא ימשלו בך ציורי הקנאה והתאוה
והכבוד, כי בעצבון תאכלנה, שתהיה עמל תמיד
להשביע רעבונך, ולא תהיה נפשך פנויה אל
ציוריה הרעים. וזהו ארורה האדמה בעבורך,
לצרכך. ודפח"ח.

לג, מצא אשה מצא טוב בדרך צחות

איתא במשנה (מסכת אבות פרק ה), בן שמונה עשרה
לחופה,
אפשר לומר בדרך צחות, במה שכתוב מצא אשה
מצא טוב,

שאחר שמצא **טו"ב**, פירוש, אחר שמלאו 17 שנותיו
של אדם, ובא ליי"ח אז ילך לחופה, וזהו מצא אשה,
מכיון ומצא טוב שהם 17.

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות
אל "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555, נייד 0527-616166
מייל y0527616166@gmail.com

כמאמה"כ (ב' כ"ד) על כן יעזב איש את אביו ואת
אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד,

הדרך להחזירם לעשותם אחד מרמוז בפסוק שע"י כסף יכול לקנותה

אפשר לומר, כי כאן רמזה תורה, לקיחה **בכסף**,
שהאשה נקנית **בכסף**, דהרי מן **הצלע** לקחה,
וכאשר בא להחזירה, רמזה תורה,

ויסגר **בשר**, תחתנה, והרמוז במילה **תחתנה**,
כלומר באותיות שמתחת האותיות **צל"ע**, הם
האותיות **כס"ף**, ובכך רמזה תורה שכאשר בא
לסגור שיהיו לבשר אחד יעשה זאת ע"י תחתנה,
שהם האותיות **כס"ף**, שמתחת לצלע, וזהו שרמוז
בכתוב, ויקח אחת מצלעתיו, ויסגור, כלומר
שלסגור שיהיו לבשר אחד, ע"י תחתנה, כלומר
ע"י האותיות שתחת לאותיות צלע, שהם כ"ס"ף

לא, ביאור בדברי אדם הראשון שאמר אכלתי ואוכל עוד

כתיב (בראשית ג' י"ב) "ויאמר האדם האשה אשר
נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ, ואוכל",

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה י"ט פסקה י"ב),
אמר ר' אבא בר כהנא, "אכלתי" אין כתיב כאן
אלא "ואוכל", אכלתי ואוכל (עוד),

רבו עד מאוד הפירושים, בתשובה זו שאמר אדה"ר להשי"ת,

איתא בגמרא, (סנהדרין ל"ח ע"ב בסדר היום שנברא
אדם הראשון), בשעה תשיעית, נצטווה שלא לאכול
מן האילן, עשירית סרח, אחת עשרה נידון וכו'
ע"כ, וזה היה היום השישי לבריאת העולם, ערב
ראש השנה,

איתא בגמרא, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו
ה', אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת
משמיה דרב, כריח שדה של תפוחים,

כתב המהרש"א (תענית כ"ט ע"ב ד"ה כריח שדה של
תפוחים), איתא במדרשות כי ריח ג"ע שנכנס עם
יעקב היה מהבגדים, כדכתיב וירח את ריח בגדיו,
שאלו הבגדים עמדו כבר בג"ע,
כי של אדם הראשון היו,

ובאו ליד נמרוד, ואח"כ גזלן וחמדן עשו ממנו,
שע"כ נקראו החמודות כדאמרין במדרשות,
וקצת יש סמך לדבריהם אלו מספר הזוהר, וז"ל
ותרא האשה כי טוב העץ וגו' מה חמת אר"י
ההוא אילנא הוה סליק ריחו, כד"א